

فرهنگ حمام در ایران

- حمام سور: معمولا در زمانی که مراسم جشن خاصی، نظیر آمدن کسی از سفر، ختنه‌سوران و یا عروسی برقرار می‌شد به حمام می‌رفتند و خود را برای سورچرانی آماده می‌کردند.

- حمام آخرت: این حمام، همان مراسم غسل میت بود، که برای شخص متوفی برگزار می‌گردید. بعدها به دلیل بد یمنی آن، از حمام جدا شد. امروزه در گورستان‌ها جای خاصی به نام مردشور خانه برای این هدف وجود دارد.

- همان‌طور که ملاحظه می‌فرمایید، حمام‌های ایران در بسیاری از مراسم آئینی حضور مستقیم داشته و حتی می‌توان چنین برداشت کرد که نقشی را که کافه‌ها در غرب به عنوان مکان‌های ارتباط عمومی بازی می‌کردند، در ایران حمام‌ها به عهده گرفته بودند. برای نمونه زن‌ها که به دلیل شرایط فرهنگی کم از خانه بیرون می‌آمدند، کمبود محرومیت حضور اجتماعی خود را در استمرار طولانی زمان حضور در حمام جبران می‌کردند، به‌طوری که حمام آن‌ها اغلب از صبح تا عصر به‌طول می‌انجامید. به‌علاوه حمام‌ها مکان‌هایی جذاب، برای تحقق بسیاری از زمینه‌های ویژه ارتباطی بودند. برای مثال مادرها برای ازدواج پسرانشان در حمام دختری را انتخاب می‌کردند، چرا که می‌توانستند او را عریان ملاحظه کنند و به نقایص احتمالی‌اش پی ببرند. متأسفانه این مکان ارتباطی با آمدن فرهنگ جدید شهرنشینی از دست رفته و از مکان ارتباط اجتماعی بانوان به شدت به‌ویژه در دوره اخیر کاسته شد. به هر صورت با خانگی شدن تدریجی حمام، به‌ویژه در شهرهای بزرگ ایران، نقش حمام در بسط روابط اجتماعی از دست رفت و جایش را روابط غیرمستقیم، نظیر تلفن، رادیو و تلویزیون گرفت.

گروه پژوهشی آریانا

ایران را باید کشور حمام‌ها نام نهاد. به

سبب همین توجه، فرهنگ ایرانی توانست

مجموعه‌ای از خرده فرهنگ‌های خاص درباره

حمام به وجود آورد. این تنوع‌گاه آن‌قدر به زندگی

درونی ایرانی پیوند خورده است که می‌توان نقش حمام

را معادل نقش خانه برشمرد. از این رو می‌توان حمام را بعد از

خانه، ماوای دوم فرهنگ و زندگی ایرانی نامید. نگاه کنید به انواع

حمام‌ها که بسته به نوع نیاز مشتریان طبقه‌بندی شده‌اند:

- حمام زایمان: عموماً حمام‌ها بعد از عمل زایمان، برای مادر و نوزاد

و همراهانشان مورد استفاده قرار گرفتند. این حمام‌ها گاه قرق می‌شدند

(باصطلاح امروزی رزرو می‌شد). در این صورت طی این مدت بسته به وضع

مالی مشتری مراسمی برگزار شده و گروه شادمانی می‌کردند.

- حمام عافیت: هنگامی که بیماری پس از گذر از بیماری و دوران نقاهت،

سلامت خود را به دست آورده، به حمام عافیت می‌رفت. این حمام اشارتی بود

بر پاک شدن کامل بدن از بیماری.

- حمام ویژه اعیاد مذهبی: اکثر اعیاد ایرانی و مذهبی مراسمی نیز مربوط به حمام

داشتند. به‌ویژه حمام رفتن در آستانه عید نوروز عالمی داشت و با مراسم خاص

خود انجام گردید.

- حمام توبه، یا استغفار: همان‌طور که روح در هنگام توبه از عمل بد پالایش

می‌شد، بدن را نیز با حمام رفتن پالایش می‌دادند.

- حمام تشرف و تمسک: این حمام در هنگام سفرهای زیارتی یا دیدار بزرگی و با

نیت خاص خود انجام می‌شد.

- حمام آشتی و برادری: هنگامی که قه‌ری به آشتی تبدیل می‌گردید، به حمام آشتی

کنان می‌رفتند، تا همان‌گونه که چرک کین از روح زدوده می‌شود، چرک بدن هم جدا

گردد. این حمام اثری انسان دوستانه بر روح ایرانیان باقی می‌گذارد.

سرش در آب دنبالش در آتش
و بیرون می‌دهد ماه منقش

عجایب صنعتی دیدم در این دش
به یک دم می‌خورد صد آدمی را